

Ons kenmerk 2019/68372
Bijlage(n)

Maastricht 17 september 2019

Besluit van Gedeputeerde Staten van Limburg

opdracht ex. artikel 3.18 lid 1 juncto lid 4 en ontheffing artikel 3.25 lid 4 Wet natuurbescherming om de omvang van de populatie van de wasbeer (*Procyon lotor*) te beperken.

Inleiding

De wasbeer is een middelgroot roofdier dat wordt gekenmerkt door zijn zwarte masker en lange staart met zwarte ringen. Het dier heeft een dieet van dierlijk voedsel (vogels, eieren, kleine zoogdieren, amfibieën, vissen, kreeften, mosselen, slakken, regenwormen, insecten) en plantaardig materiaal (vruchten, noten, granen, maïs). De soort komt van nature voor in Noord- en Centraal Amerika, van Canada tot Panama. Introductie van de soort (rond 1930) in Duitsland en de voormalige Sovjet-Unie, samen met diverse ontsnapte exemplaren, heeft ervoor gezorgd dat dit dier in grote delen van Europa voor komt. De wasbeer is een invasieve exoot en vormt een bedreiging voor inheemse wilde fauna. Daarnaast kan het dier schade veroorzaken in stedelijk gebied en aan landbouw en vormt het een risico voor de volksgezondheid vanwege besmetting met de wasberenspoelworm.

De grootste populaties wasberen in Europa worden in Duitsland waargenomen. Ook in België, in de Waalse Ardennen, komt de soort veel voor. Eind 2017 kwam in Limburg de eerste melding binnen van een wasbeer met jongen in de omgeving van Merkelbeek. In de zomer van 2018 ontstond overlast door wasberen. Wasberen hebben toen kippen van boerderijen in Scharn opgegeten en een vrouw is gebeten omdat een wasbeer haar konijn aanviel in de buurt van Maastricht¹. De populatie in Limburg is de eerste vestiging van deze soort in Nederland.

Wettelijk kader

Op 13 juli 2016 is de Unielijst van EU-exotenverordening 1143/2014 gepubliceerd (uitvoeringsverordening 2016/1141). Deze lijst is op 12 juli 2017 en 25 juli 2019 geactualiseerd (uitvoeringsverordeningen 2017/1263 en 2019/1262). Soorten worden op de Unielijst geplaatst wanneer er sprake is van bedreigingen van de biodiversiteit. De EU-verordening verbiedt vrijwel alle handelingen met de invasieve dier- en plantensoorten die zijn opgenomen op de Unielijst en verplicht lidstaten tot actie na het aantreffen van die soorten.

Soorten van de Unielijst vallen onder artikel 17 of artikel 19 van EU-exotenverordening 1143/2014.

Artikel 17 gaat over soorten die nog niet gevestigd waren in een lidstaat op het moment dat de Unielijst in werking trad, terwijl artikel 19 gaat over de gevestigde soorten. Artikel 17 is gericht op het volledig wegnemen van nieuwe populaties en is daarmee strikter/strenger dan artikel 19. Hiervan kan alleen onder bepaalde omstandigheden afgeweken worden wanneer dit redelijkerwijs niet haalbaar is.

De Rijksoverheid heeft, op basis van artikel 3.38 lid 2 van de Wet natuurbescherming (Wnb) en artikel 3.32 lid 1 van het Besluit natuurbescherming (Bnb), in maart 2018 met een ministeriële regeling de verantwoordelijkheid voor de bestrijding van het merendeel van de aangewezen invasieve soorten aan de provincies overgedragen. Provincies moeten uitvoering geven aan uitroeiings-, beheers- en herstelmaatregelen voor de aangewezen soorten van de Unielijst. De basis voor Gedeputeerde Staten om aan deze wettelijke verplichting uitvoering te kunnen geven is artikel 3.18 lid 1 juncto lid 4 en artikel 3.25 lid 4 van de Wnb. Op grond van artikel 3.12 lid 10 Wnb is geen faunabeheerplan nodig voor het beheer van populaties van exoten en voor de bestrijding van schadeveroorzakende exoten.

Voor het uitvoeren van maatregelen is ontheffing van verboden nodig. Het is verboden zich buiten gebouwen te bevinden met middelen of met materialen ter onmiddellijke vervaardiging van die middelen, voor het vangen of doden van dieren (artikel 3.24 lid 2 Wnb). Het gebruik van een geweer met een geluiddemper, kunstlicht en/of nachtzichtapparatuur is verboden (artikel 3.13 lid 4 Bnb). Daarnaast is het verboden gedurende het gehele etmaal van een geweer gebruik te maken ter uitoefening van ontheffing (artikel 3.16 lid 1, sub a Bnb). Het college van Gedeputeerde Staten kan op grond van artikel 3.25 lid 4 Wnb ontheffing verlenen van de hierboven genoemde verboden.

Onderzoek en advies

Gedeputeerde Staten van Limburg hebben onderzoek laten uitvoeren naar de omvang van de populatie wasberen. Op basis van dit onderzoekⁱⁱ is de inschatting dat er in Limburg een populatie van 50 tot 100 dieren is in twee kerngebieden (rondom Sittard-Geleen en rondom Maastricht) en dat er daarnaast nog sprake is van eenlingen op andere locaties in de provincie.

De Faunabeheereenheid Limburg (FBE Limburg) heeft op verzoek van Gedeputeerde Staten een advies gegeven over het beheer van wasberenⁱⁱⁱ. De faunabeheereenheid adviseert om, teneinde de verwachte negatieve effecten van een snel groeiende populatie wasberen in Limburg tegen te gaan, direct vanaf het begin zowel vangen en opvangen als doden met geweer door jachtaktehouders in te zetten. De faunabeheereenheid geeft aan dat uit buurlanden blijkt dat als niet tijdig wordt ingegrepen, het aantal wasberen inmiddels zo groot kan worden dat het met de beschikbare middelen moeilijk of zelfs onmogelijk wordt om de stand te beheersen. Ze adviseert daarom om niet te wachten met een opdracht voor jachtaktehouders totdat blijkt dat vangen als enige methode niet werkzaam genoeg is gebleken, maar beide middelen vanaf het begin parallel naast elkaar inzetbaar te maken.

Overwegingen

Op grond van de Europese uitvoeringsverordening 2016/1141 is de wasbeer (*Procyon lotor*) aangewezen als invasieve exoot. Voor de wasbeer was op het moment van inwerkingtreden van de Unielijst (3 augustus 2016) nog geen sprake van voortplanting in Nederland. Het beheerdoel van de wasbeer is daarom door de Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit (NVWA) nader bepaald op permanente verwijdering op grond van artikel 17 van de EU-verordening.

Als een artikel 17-soort zich vestigt en er sprake is van populatievorming, zoals nu het geval is bij de wasbeer in Limburg, moeten daarom maatregelen worden genomen om de populatie volledig en permanent uit de natuur te verwijderen.

Hoewel de Limburgse wasberenpopulatie is gevestigd nabij de Belgische en Duitse grens is er geen sprake van een constante instroom van dieren omdat de verspreiding van de grotere populaties in deze landen onze landsgrens niet heeft bereikt. Grote populaties zijn in Duitsland nog circa 100 kilometer van de grens verwijderd^{iv,v}. Ook in België bevinden grotere populaties zich nog niet aan de grens^{vi}. Er is dus nog sprake van geïsoleerde vestigingen in Limburg. Mogelijk is deze ontstaan door ontsnapping uit gevangenschap.

In de Natuurvisie Limburg 2016^{vii} is het provinciale kader voor invasieve exoten beschreven. Soorten die niet in de Limburgse natuur thuis horen en de inheemse soorten kunnen gaan bedreigen zullen worden bestreden. Gedeputeerde Staten legt met deze opdracht en ontheffing de juridische basis om maatregelen te kunnen treffen om de populatie wasberen uit de natuur te verwijderen. De opdracht en ontheffing gelden tot en met 5 juli 2026, naar verwachting de einddatum van het aankomende faunabeheerplan 2020-2026. Aan het einde van dit faunabeheerplan vindt, zoals gebruikelijk, een heroverweging van het faunabeheer plaats.

Gedeputeerde Staten kiest, conform het advies van de FBE Limburg, voor een tweesporenbeleid om de populatie wasberen volledig en permanent uit de natuur te verwijderen. Daarbij worden gericht vallen of kooien ingezet om de wasberen levend te vangen en daarnaast wordt jachtaktehouders toegestaan dieren te doden met het geweer waar vangen redelijkerwijs niet mogelijk is. Voor de levend gevangen dieren stelt de provincie vast of er op dat moment opvang tegen acceptabele kosten mogelijk is. Ten tijde van publicatie van dit besluit is voorzien in opvang van vijftig wasberen. De dieren zullen later, na quarantaine en socialisatie, vanuit de opvang naar een permanent verblijf doorstromen. Het permanent opvangen van dieren van invasieve uitheemse soorten is een niet-dodelijke proportionele en effectieve maatregel om de dieren volledig en permanent aan de populatie te onttrekken en uit het milieu te halen.

Het tweede spoor (afschot) wordt mogelijk gemaakt voor situaties waar vangen redelijkerwijs niet mogelijk is omdat de verwachting van FBE Limburg is dat met vangen alléén het niet mogelijk is om alle dieren te verwijderen. Uit buurlanden blijkt dat als niet tijdig wordt ingegrepen, het aantal wasberen zo groot kan worden dat het met de beschikbare middelen moeilijk of zelfs onmogelijk wordt om de populatie te beheersen. De ontheffing tot gebruik van het geweer voor het doden van wasberen kan onder voorwaarden door de FBE Limburg als machtiging (toestemming tot ontheffinggebruik) worden doorgeschreven naar jachtaktehouders in Limburg. Het doden van een wasbeer met het geweer door jachtaktehouders is toegestaan op percelen waar een wasbeer is waargenomen en tot maximaal 2000¹ meter daarbuiten en waar vangen met een val of kooi niet mogelijk bleek gedurende ten minste 3 weken na plaatsing van de val of kooi. Afschot binnen dit perceel en tot maximaal 2000 meter daarbuiten is dan toegestaan gedurende maximaal 3 maanden.

¹ Gemiddeld legt de wasbeer per nacht 1-2 km af. Bron: www.zoogdiervereniging.nl/zoogdiersoorten/wasbeer, geraadpleegd op 18-07-2019

Een alternatieve methode, TNR: Trap, Neuter, Return, gaat uit van het vangen van dieren en ze weer loslaten in de natuur nadat ze onvruchtbaar zijn gemaakt. Het voordeel is dat er geen dieren permanent opgevangen of gedood hoeven te worden en dat er geen kosten voor opvang zijn. Het is echter zeer lastig om alle niet-behandelde wasberen te vangen tussen de al behandelde. Bovenal is het opnieuw vrijlaten van wasberen strijdig met de Wet natuurbescherming en de EU-verordening. Bij sterilisatie en terugplaatsing van een wasbeer veroorzaakt het dier nog jarenlang (ecologische en andere) schade en blijft het dus een bedreiging voor de biodiversiteit. Het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit heeft bevestigd dat het steriliseren en terugzetten van een Unielijstsoort niet is toegestaan. In uitzonderlijke gevallen kan een ontheffing Wet natuurbescherming worden gegeven voor dergelijke handelingen, bijvoorbeeld in het kader van wetenschappelijk onderzoek of als het bijdraagt aan uitroeiing van een soort. Dat is in het geval van het toepassen van TNR niet van toepassing.

Redenen van beheer

Bescherming wilde flora en fauna^{viii,ix,x,xi,xii}

Wasberen zijn alleseters; ze eten vooral voedsel dat eenvoudig te bemachtigen is. Ze eten bijvoorbeeld eieren, kuikens en volwassen vogels, vooral watervogels. De dreigende schade van de wasbeer aan de biodiversiteit zal voornamelijk bestaan uit lokale effecten door verhoogde predatie op (bedreigde) soorten, bijvoorbeeld op eilanden of in natuurgebieden. In Europa is er geen bewijs gevonden dat wasberen een bedreiging vormen voor de soortenrijkdom of voor de aantallen van andere soorten.

Ter voorkoming van schade en overlast^{vii,viii,xiii}

De wasbeer kan in stedelijk gebied en op landbouwbedrijven schade veroorzaken aan gebouwen, stallen, tuinen, fruitbomen, mais, groenten en boomgaarden. Ze kunnen huizen binnendringen en schade veroorzaken aan bijvoorbeeld daken en tuinen.

Belang van volksgezondheid^{vii, xiv}

De wasbeer kan drager zijn van onder andere de voor de mens gevaarlijke wasberenspoelworm (*Baylisascaris procyonis*). In Duitsland bleek 70% van een groep wasberen besmet te zijn met deze worm. Een Nederlands onderzoek toonde aan dat één van de vijf onderzochte wasberen tussen 2016 en 2017, allen verkeersslachtoffers, geïnfecteerd was met de wasberenspoelworm. Dit individu was afkomstig uit de omgeving van Elsloo. De spoelworm was eerder al vastgesteld bij twee wasberen in de omgeving van Doetinchem. Hoewel de spoelworm bij de mens niet vaak voorkomt, kunnen de gevolgen wel ernstig zijn: oogklachten en neurologische klachten die soms zelfs fataal zijn.

Middelen en methoden

Wasberen zijn nachtactief. Voor een effectieve en efficiënte bestrijding van de wasbeer is het daarom noodzakelijk om buiten middelen in te zetten en te vervoeren, die in deze periode bruikbaar zijn. Op grond van artikel 3.25 lid 1 Wet natuurbescherming (Wnb) kan het College van Gedeputeerde Staten middelen aanwijzen die voor het vangen en/of doden van de wasbeer mogen worden gebruikt, waarbij er conform Wnb art. 3.24 lid 1 voorkomen dient te worden dat een dier dat gevangen of gedood wordt onnodig lijdt.

Het projectteam 'Wasberen in Limburg' is een samenwerkingsverband zoals vermeld in artikel 3.18 lid 1 Wnb. Dit is een samenwerking van deskundige personen die per brief worden aangewezen bij besluit van Gedeputeerde Staten. Ook medewerkers van de provincie Limburg die belast zijn met faunataken worden aangewezen. Het projectteam zal, onder coördinatie van de Zoogdierverseniging, wasberen vangen met kastvallen of vangkooien. Het gebruik van kastvallen, waaronder buisvallen, is vrijgesteld op grond van artikel 3.10 sub c Besluit natuurbescherming (Bnb).

Een val of kooi is een goed, continue werkend middel. Gevangenschap in een val geeft een dier stress. De tijd in gevangenschap wordt beperkt door het aanbrengen van een meldsysteem (kooizender) dat aangeeft dat de val of kooi gevangen heeft, zodat onnodig lijden wordt voorkomen. De val of kooi moet bij een vangstmelding of storing van de zender (zoals netwerkfouten of stroomuitval) zo snel mogelijk, maar uiterlijk binnen 12 uur worden gecontroleerd. Indien een ander dier wordt gevangen, en deze beschermd is, dan dient deze snel losgelaten te worden. Wanneer jachttakehouders bij de inzet van kastvallen voor bijvoorbeeld het bemachtigen van vossen of medewerkers van het Waterschap Limburg bij de bestrijding van muskus- en beverratten een wasbeer als levende bijvangst vangen, dan nemen zij contact op met het projectteam.

Gevangen wasberen worden naar een opvanglocatie gebracht indien beschikbaar tegen acceptabele kosten. De provincie stelt vast of er op dat moment opvang tegen acceptabele kosten mogelijk is. Alleen wanneer dit niet mogelijk is, mag de gevangen wasbeer worden gedood. Het doden van wasberen is voorbehouden aan jachttakehouders in Limburg en dierenartsen. Voor het doden kan worden gekozen voor de inzet van een dodelijke injectie door een dierenarts of een geweer.

Jachttakehouders krijgen daarnaast toestemming om wasberen met het geweer te doden waar vangen redelijkerwijs niet mogelijk is. Dit betreft de percelen waar een wasbeer is waargenomen en tot maximaal 2000 meter daarbuiten en waar vangen met een val of kooi niet mogelijk bleek gedurende ten minste 3 weken na plaatsing van de val of kooi. Afschot is dan toegestaan gedurende maximaal 3 maanden. Gebruik van het geweer is toegestaan voor het beperken van de omvang van exotenpopulaties (artikel 3.26 lid 1d Wnb). Voor het gebruik van het geweer voor zonsopgang en na zonsondergang zijn kunstmatige lichtbronnen en/of nachtzichtapparatuur met o.a. infrarood, warmtebeelden en restlichtversterkers noodzakelijk. De inzet van honden is alléén toegestaan voor het apporteren van geschoten wasberen.

Besluit

Gelet op voorgaande en:

- de Wet natuurbescherming;
- het Besluit natuurbescherming;
- de Natuurvisie Limburg 2016, vastgesteld door Provinciale Staten op 10 februari 2017;
- de Verordening (EU) Nr. 1143/2014 van het Europees Parlement en De Raad van de Europese Unie van 22 oktober 2014 betreffende de preventie en beheersing van de introductie en verspreiding van invasieve uitheemse soorten;
- de Uitvoeringsverordening (EU) 2016/1141 van de Europese Commissie van 13 juli 2016 tot vaststelling van een lijst van voor de Unie zorgwekkende invasieve uitheemse soorten krachtens Verordening (EU) nr. 1143/2014 van het Europees Parlement en de Raad;

- de Uitvoeringsverordening (EU) 2017/1263 van de Europese Commissie van 12 juli 2017 tot actualisering van de bij Uitvoeringsverordening (EU) 2016/1141 krachtens Verordening (EU) nr.1143/2014 van het Europees Parlement en de Raad vastgestelde lijst van voor de Unie zorgwekkende invasieve uitheemse soorten;
- de Uitvoeringsverordening (EU) 2019/1262 van de Europese Commissie van 25 juli 2019 tot actualisering van de bij Uitvoeringsverordening (EU) 2016/1141 krachtens Verordening (EU) nr.1143/2014 van het Europees Parlement en de Raad vastgestelde lijst van voor de Unie zorgwekkende invasieve uitheemse soorten;

besluiten wij over te gaan tot het geven van een opdracht ex. artikel 3.18 lid 1 juncto lid 4 en ontheffing artikel 3.25 lid 4 Wet natuurbescherming om de omvang van de populatie van de wasbeer (*Procyon lotor*) in de provincie Limburg te beperken. Het doel is om de populatie zo veel mogelijk te verwijderen.

Deze opdracht en ontheffing is geldig in de gehele provincie Limburg, gedurende de periode van 1 oktober 2019 tot en met 5 juli 2026.

Rechtsbescherming

Als dit besluit uw belang rechtstreeks raakt en u het met de inhoud van dit besluit niet eens bent, kunt u bezwaar maken. U moet dan binnen zes weken na de dag waarop dit besluit is verzonden een bezwaarschrift indienen. Op deze procedure is de Algemene wet bestuursrecht van toepassing. Het bezwaarschrift moet worden ondertekend en moet ten minste bevatten: de naam en het adres van de indiener, de datum, een omschrijving van het besluit waartegen het bezwaar is gericht alsmede de redenen van het bezwaar (motivering). Het bezwaarschrift moet worden gericht aan: Gedeputeerde Staten van Limburg, Juridische Zaken en Inkoop, team Rechtsbescherming, Postbus 570, 6202 MA Maastricht. Voor meer informatie verwijzen wij u naar www.limburg.nl.

Als u een bezwaarschrift heeft ingediend, dan kunt u tevens een verzoek tot het treffen van een voorlopige voorziening indienen bij: de Voorzieningenrechter van de Rechtbank Limburg, locatie Maastricht, Postbus 1988, 6201 BZ Maastricht. Voor meer informatie verwijzen wij u naar www.rechtspraak.nl.

Een afschrift van dit besluit is gezonden aan cluster Vergunningen, Toezicht en Handhaving van de Provincie Limburg.

Gedeputeerde Staten van Limburg

voorzitter

secretaris

- ⁱ De Limburger, 13 september 2018
- ⁱⁱ Delbroek R., Janssen R. (2018) Wasbeer in de grensregio - Monitoring in het oostelijk deel van Nederlands Limburg - situatie tot begin oktober 2018. Bionet Natuuronderzoek. 2018/03. 16pg
- ⁱⁱⁱ Faunabeheereenheid Limburg. Adviesvraag beheer wasberen FBE Limburg. 2 oktober 2018
- ^{iv} Fischer, M.L., M.J.P. Sullivan, G. Greiser, J. Guerrero-Casado, M. Heddergott, U. Hohmann, O. Keuling, J. Lang, I. Martin, F.-U. Michler, A. Winter & R. Klein (2016) Assessing and predicting the spread of non-native raccoons in Germany using hunting bag data and dispersal weighted models. *Biological Invasions*, 18 (1): 57-71
- ^v Van der Grift, E.A., D.R. Lammertsma, H.A.H. Jansman & R.M.A. Wegman (2016) Onderzoek naar het voorkomen van de wasbeer in Nederland. Wageningen, Wageningen Environmental Research, Rapport 2764. 44 blz.
- ^{vi} www.waarnemingen.be, 10 juli 2019
- ^{vii} Natuurvisie Limburg 2016, vastgesteld door Provinciale Staten op 10 februari 2017
- ^{viii} Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit. (2017) Soortenbijlage bij masterplan aanpak van nog niet gevestigde invasieve exoten (art. 17 soorten)
- ^{ix} Verbrugge, L. N. H., de Hoop, L., Leuven, R. S. E. W., et al. (2015) Expertpanelbeoordeling van (potentiële) risico's en managementopties van invasieve exoten in Nederland - Inhoudelijke input voor het Nederlandse standpunt over de plaatsing van soorten op EU-verordening 1143/2014 – DataSupplement 10 Soortformulieren Zoogd. Nijmegen.
- ^x Michler, F.-U., & Michler, B. A. (2013) Aktueller Wissenstand zu den Auswirkungen der Waschbärenbesiedlung. *Die Jäger Berlin*, 2, 5–8
- ^{xi} Zalewski, A. (2011) GB Non-native organism risk assessment - *Procyon lotor*
- ^{xii} T. García, J., García, F., Alda, F., et al. (2011) Recent invasion and status of the raccoon (*Procyon lotor*) in Spain. *Biol. Invasions*, 14
- ^{xiii} Lammertsma, D. R., Groot Bruinderink, G. W. T. A., & Broekhuizen, S. (2008) Wasberen (*Procyon lotor* L. 1758) in Nederland; verspreiding, ecologie en mogelijke gevolgen voor Nederland. Wageningen
- ^{xiv} Maas, M., Mulder, J., & van der Giessen, J. W. B. (2017) Zoönotische pathogenen bij de wasbeerhond en wasbeer in Nederland